Leidraad

Masterclass Gerodontologie

Bij- en nascholing voor
Tandartsen, mondhygiënisten en tandprothetici
werkzaam in of affiniteit met de gerodontologie

Programma 2015

Welkom

In 2015 zal de Masterclass Gerodontologie voor de vierde keer worden aangeboden. De vorige Masterclasses zijn steeds positief beoordeeld, voor ons de reden om hier mee door te gaan. We hebben op basis van de evaluaties het programma ook deze keer weer verder verbeterd. Een belangrijke wijziging voor 2015 betreft de samenstelling van de groep: dit jaar is de Masterclass opengesteld voor tandprothetici. We hopen dat zij net zo enthousiast worden als de mondhygiënisten die het afgelopen jaar voor het eerst deelnamen aan de Masterclass.

De Masterclass omvat een breed scala aan onderwerpen, zowel uit de tandheelkunde als ook uit aangrenzende vakgebieden. Dit is bewust gekozen omdat in de gerodontologie samenwerking met andere disciplines noodzakelijk is. We zijn de diverse inhoudsdeskundigen die met groot enthousiasme voordrachten verzorgen voor deze Masterclass veel dank verschuldigd. Dankzij hun inbreng kunnen we u dit inhoudelijk gevarieerde programma aanbieden. Onze dank gaat ook uit naar de Nederlandse Vereniging voor Gerodontologie die dit oorspronkelijke initiatief van harte heeft ondersteund.

Het hoofddoel van de Masterclass is om tandartsen, mondhygiënisten en tandprothetici beter te scholen in de zorg voor de groep kwetsbare ouderen, zowel in de algemene praktijk, de thuissituatie als in het verpleeghuis. Verder kunnen de deelnemende tandartsen de Masterclass gebruiken om te worden erkend als tandarts geriatrie. Wij zullen u hierover nader over informeren.

We wensen u een leerzame Masterclass!

Groningen, januari 2015

Drs A.R. Hoeksema
Dr J. Tams
Mw. dr A. Visser

Leidraad Masterclass Gerodontologie

Inhoudsopgave **Pag.**

Algemene beschrijving Masterclass 7

Doelstellingen Masterclass 9

Programma Masterclass 1-5
- Masterclass - dag 1 11
- Masterclass - dag 2 12
- Masterclass - dag 3 13
- Masterclass - dag 4 14
- Masterclass - dag 5 15

Evaluatieformulieren
- Sprekers Masterclass 1 & 2 17
- Tussentijdse evaluatie 18
- Sprekers Masterclass 3, 4 & 5 19
- Eindevaluatie 20

Curriculum Vitae sprekers Masterclass 21

Aantekeningen Masterclass 24

Algemene beschrijving Masterclass

Binnen de gezondheidszorg vinden grote veranderingen plaats. Recent beleid is erop gericht dat ouderen steeds langer blijven thuis wonen, daarbij ondersteund door (semi-) professionele hulp, familie en mantelzorgers. Dit geldt ook voor een grote groep kwetsbare ouderen, waarvan naar verwachting steeds minder opgenomen zullen worden in verpleeghuizen. Voor de nabije toekomst zal de focus van de “mondzorg voor ouderen” niet alleen liggen op diegenen die opgenomen zijn in het verpleeghuis maar met name ook voor de groeiende groep thuiswonende ouderen.
De Masterclass gerodontologie is een postacademische bij en nascholing voor ervaren tandartsen, mondhygiënisten en tandprothetici die op reguliere basis zorg verlenen aan kwetsbare ouderen dan wel interesse hebben om deze zorg in de nabije toekomst te verlenen.

In de Masterclass zal in 5 dagen op diverse thema’s die gerelateerd zijn aan de gerodontologie worden ingegaan. Aan bod komen de epidemiologische ontwikkelingen: de vergrijzing in de nabije toekomst en parallel daaraan de te verwachten ontwikkelingen in de mondzorg. De (kwetsbare) oudere patiënt staat centraal: wat zijn de algemene gevolgen van veroudering en welke specifieke veranderingen treden op in de mond. Ingegaan zal worden op de diagnostiek en behandeling van veel voorkomende problemen in de mond van (kwetsbare) ouderen. Bij onderzoek en behandeling moet rekening worden gehouden met de woonsituatie, de invloed en wensen van de directe omgeving evenals het gedrag. Gedragsbeïnvloeding en het omgaan met afwijkend gedrag en/of agressie zullen daarom eveneens aan bod komen. Verder wordt in de Masterclass ingegaan op de recente veranderingen in organisatie en financiering van de (mond)zorg voor (kwetsbare) ouderen. En tot slot zal aandacht worden besteed aan dilemma’s in de zorg voor ouderen: niet alles kan of hoeft meer, waar liggen de grenzen van de (mond)zorg en hoever moet of kun je gaan als behandelaar.

De onderwerpen van de Masterclass zijn zeer gevarieerd en zijn steeds gekoppeld aan de mondzorg voor kwetsbare ouderen. Naast inhoudelijke verdieping zal ook steeds de koppeling worden gemaakt met praktische zorg en behandeling, zowel in de algemene praktijk als in het verpleeghuis, van deze groep patiënten.

Data bijeenkomsten
6 februari 2015
17 april 2015
5 juni 2015
18 september 2015
6 november 2015

Programma
De Masterclasses starten om 9.30 uur met een ontvangst met koffie/thee en zullen rond 17.30 uur eindigen met een gezellige borrel in het Grand Café van het UMCG waar de deelnemers met elkaar en de docenten kunnen napraten. Zowel in de ochtend als in de middag zijn er voordrachten door 1 of meerdere ervaren sprekers met daarbij ruimte voor discussie. Na de gezamenlijke lunch zal het programma vervolgd worden met het bespreken van casuïstiek aan de hand waarvan gediscussieerd zal worden over de behandel(on)mogelijkheden. Het staat u vrij om ook eens een casus in te brengen en deze met uw medecursisten en de docenten te bespreken.

De thema's die aan bod komen in de Masterclass

1. Mondzorg: veroudering, pathologie, diagnostiek, behandelingen, preventie
2. Algemene gezondheid: veroudering, medicatie, pathologie en de relatie met de mondgezondheid en mondzorg
3. (Psycho-) sociale aspecten: welzijn (eenzaamheid), directe omgeving, behandelbaarheid, inclusief het omgaan met (afwijkend) gedrag
4. Logistiek en organisatie; beleid (mond)zorg ouderen, financiering, organisatievormen
5. Planning: anamnese, diagnostiek, klinisch redeneren, behandelplannen maken, communicatie met ouderen en hun omgeving; samenwerken met anderen in de (mond)zorg

Docenten

Drs C.R.M. Barends, anesthesioloog, voorzitter van de sedatiecommissie UMCG
Drs E.E. Feenstra, ethicus, coördinator Professionalisering opleiding Tandheelkunde, UMCG
Drs A.R. Hoeksema, tandarts geriatrie, tandarts AP en chef de clinique Mondzorgcentrum Winschoten.
Dr G.J. Izacs, internist ouderengeneeskunde, UMCG
Mw D. Masman-Kappert, mondhygiënist, MiDoMO
Dr B. van Minnen, kaakchirurg, chef de clinique, UMCG
Mw dr M. Piersma, internist en hoofd Medische trombosedienst Groningen
Dr G.J. van der Putten, specialist ouderengeneeskunde, SBT VU Amsterdam
Prof. dr G.M. Raghoebar, kaakchirurg, hoogleraar Implantologie, UMCG
Dr C. Stellingsma, tandarts MFP, UMCG
Dr J. Tams, curriculumcoördinator Masteropleiding Tandheelkunde, UMCG
Dr A. Visser, tandarts geriatrie en tandarts MFP, UMCG
Prof. dr A. Vissink, kaakchirurg, hoogleraar Oral Medicin, UMCG
Drs J.J. de Vries, neuroloog, chef de clinique neurologie, UMCG
Dhr L. Wolthers, GGZ verpleegkundige / praktijkdocent omgaan met agressie, UMCG
Drs T. Zuidgeest, tandarts gehandicaptenzorg, Martini Ziekenhuis Groningen, VBTGG

Leermiddelen

De volgende leermiddelen worden beschikbaar gesteld:

- Leidraad Masterclass Gerodontologie
- USB stick met daarop literatuur en diverse powerpoint presentaties van de sprekers.
- Drie DVD-'s: (1) Dementie heb je niet alleen, (2) Ruimte voor eigen leven –privacy en bejegening in het verpleeghuis, (3) Parkinson in beeld

Certificaat

De deelnemers ontvangen een certificaat als bewijs van deelname aan de Masterclass. Daarop zal worden aangegeven welke masterclasses wel en niet gevolgd zijn.

KRT/KRM

De Masterclass is goedgekeurd door het Kwaliteitsregister Tandheelkunde (30 punten), het Kwaliteitsregister Mondhygiëne (31 Punten) en wordt erkend door beroepsvereniging voor tandprothetici ONT (30 punten).

Doelstellingen Masterclass

Aan het einde van de Masterclass heeft de deelnemer kennis van:

- Algemene epidemiologische ontwikkelingen op het gebied van de vergrijzing en op het gebied van de mondzorg van kwetsbare en zorgafhankelijke ouderen in het bijzonder
- Algemeen lichamelijke en psychosociale veranderingen ten gevolg van veroudering en veranderingen in het oro-faciale gebied in het bijzonder
- Neurodegeneratieve aandoeningen en de kenmerken van het dementieel syndroom
- De beoordeling van de mate van kwetsbaarheid van ouderen
- Mondgezondheid in relatie tot de algemene gezondheid
- Diagnostiek, consequenties van een droge mond voor de mondgezondheid alsmede de therapeutische mogelijkheden
- Het afnemen van een medische, tandheelkundige en psychosociale (hetero-) anamnese, het uitvoeren van mondonderzoek bij kwetsbare ouderen.
- De aandachtspunten(formulering), zoals duurzaamheid en voorspelbaarheid, bij het opstellen van zorg- en behandelplannen voor kwetsbare ouderen. Levensloopbestendige behandelplanning
- De aandachtspunten bij preventie en behandelingen bij ouderen op het terrein van de cariologie, parodontologie, endodontologie, implantologie, dento-alvolaire chirurgie, prothetiek en restauratieve tandheelkunde
- Beleid voor bloederige ingrepen bij ouderen en de nieuwe generatie bloedverdunners
- Beleid m.b.t. de gezondheidszorg voor ouderen in het algemeen: thuiswonende ouderen, ouderen in verpleeghuis
- De organisatie, regelgeving en financiering van de mondgezondheidszorg voor (kwetsbare) ouderen, waaronder de AWBZ
- De aandachtspunten in de mondzorg voor kwetsbare ouderen in algemene praktijk, thuissituatie en het verpleeghuis
- De mogelijkheden tot interdisciplinair samenwerken in de mondzorg voor kwetsbare ouderen zoals de mondhygiënist, de verplegend en verzorgend personeel, thuiszorg en mantelzorg verpleeghuisartsen
- Het gedrag en de mogelijkheden om niet-coöperatief gedrag te beïnvloeden bij kwetsbare ouderen en hun omgeving
- De wijze van communicatie met kwetsbare ouderen, hun familie en de mantelzorg
- Het omgaan met ethische dilemma’s rond veroudering, het hanteren van richtlijnen, en de zorg en behandelingen van kwetsbare ouderen.

Programma Masterclass 1-5

MASTERCLASS – dag 1

Datum: vrijdag 6 februari 2015

Thema's
I. Introductie Masterclass / Inleiding Gerodontologie
II. Dilemma's in de mondzorg voor ouderen

Programma

09.30-10.00	Ontvangst (Panoramazaal)
10.00-10.10	Welkom – Prof. dr F.K.L. Spijkervet, Hoofd Afdeling MKA-chirurgie &CBT, UMCG.
10.10-10.30	Kennismaking / opzet Masterclass - Dr J. Tams
10.30-12.00	Voordracht I - Drs A.R. Hoeksema, verpleeghuistandarts, dr A. Visser, tandarts MFP
12.00-13.00	Lunch (Grand Café UMCG)
13.00-14.15	Vervolg Voordracht I en bespreking casuïstiek
14.15-15.30	Voordracht II - Dr G.-J. van der Putten, specialist ouderengeneeskunde
15.30-15.45	Pauze
15.45-17.00	Voordracht II (vervolg)
17.00-17.30	Discussie - evaluatie
17.30-18.00	Borrel en gezellig napraten (Grand Café UMCG)

Locatie
UMCG, Panoramazaal (4e etage)

Voordracht I
Vergrijzing is een veelbesproken item in de media en de literatuur. Maar waar hebben we het eigenlijk precies over. En wat betekent dit voor de tandheelkundige zorgprofessional. Hoe zijn de demografische ontwikkelingen? Wat zijn de toekomst verwachtingen m.b.t. ouderenzorg. Hoe zorgen wij dat onze praktijken klaar zijn voor een toename van kwetsbare ouderen? Hoe organiseren wij de mondzorg voor ouderen?
Wat is geriatrische tandheelkunde? Wat zien wij in de thuissituatie en in verpleeghuizen? Levensloop bestendig plannen. Welke overwegingen nemen we bij het opstellen van een behandelplan? Wat is anders in deze planning in vergelijking met het opstellen van een plan voor een gezonde jongere? Belang van mondzorg voor ouderen.

Voordracht II
Kwetsbare ouderen thuis en in het verpleeghuis. Mondzorg door de ogen van de specialisten ouderengeneeskunde. Is een slechte mondgezondheid bij ouderen een geriatrische reus? Werken als verpleeghuisarts (intakes, zorg leveren, waar houdt de zorg op? (ethiek). Hoe kunnen we de contacten tussen tandartsen en artsen verbeteren? Hoe beoordelen we dementie en delier. Wanneer krijg je AWBZ status?

MASTERCLASS – dag 2

Datum: vrijdag 17 april 2015

Thema's
I. Oud worden en oud zijn
II. Relaties tussen algemene gezondheid en mondgezondheid
III. De droge mond.
IV. Do's en dont's in de gerodontologie
V. Financiële aspecten rondom de AWBZ en mondzorg voor ouderen

Programma

09.30-10.00	Ontvangst (Panoramazaal)
10.00-12.15	Voordracht I - Dr G. Izaks, internist ouderengeneeskunde, UMCG
12.15-13.15	Lunch (Grand Café UMCG)
13.15-14.15	Bespreking casuïstiek
14.15-15.15	Voordracht II – Dr W. Nesse, kaakchirurg in opleiding.
15.15-15.30	Pauze
15.30-15.50	Voordracht III – Dr A. Visser, tandarts MFP en tandarts geriatrie
15.50-16.30	Voordracht IV – Drs A.R. Hoeksema, tandarts geriatrie
16.30-17.15	Voordracht V – Drs T. Zuidgeest, tandarts gehandicaptenzorg
17.15-17.30	Discussie - evaluatie
17.30-18.00	Borrel en gezellig napraten (Grand Café UMCG)

Locatie
UMCG, Panoramazaal (4e etage)

Voordracht I
Kwetsbaarheid, veroudering, ouderdomsziekten, cognitieve en geheugen stoornissen. Quality of life en zorgafhankelijkheid van kwetsbare ouderen. Medische en psychosociale problematiek bij ouderen. Frailty.

Voordracht II
Interacties algemene gezondheid en mondgezondheid. Wat zijn de risico's bij parodontaal verval en een slechte mondgezondheid en hoe kwantificeer je parodontaal verval??

Voordracht III
Xerostomie; Oorzaak, gevolg en symptomatische behandeling.

Voordracht IV
Do's en don'ts in de gerodontologie. Welke praktische zaken loop je tegenaan en hoe kun je die oplossen als je zorg levert en een zorgstructuur wilt neerzetten in verpleeghuizen, in de thuiszorg en algemene praktijk.

Voordracht V
Organisatie van de zorg. AWBZ. Uurtarief. Regeling Bijzondere Tandheelkunde. Organisatie en financiering van ouderenzorg. Hulp aan huis vergoedingen.

MASTERCLASS – dag 3

Datum: vrijdag 5 juni 2015

Thema's
I. Neurodegeneratieve aandoeningen
II. Implantologie en prothetiek bij kwetsbare ouderen: Chirurgische aspecten
III. Implantologie en prothetiek bij kwetsbare ouderen: Prothetische aspecten
IV. Implantologie en prothetiek bij kwetsbare ouderen: Casuïstiek, nazorg en praktische aspecten

Programma

09.30-10.00	Ontvangst (Panoramazaal)
10.00-12.00	Voordracht I - Drs J.J. de Vries, neuroloog, afd. Neurologie, UMCG
12.00-13.00	Lunch (Grand Café UMCG)
13.00-14.15	Bespreking casuïstiek
14.15-15.45	Voordracht II – Prof. dr G.M. Raghoebar, hoogleraar Implantologie, UMCG Voordracht III - Dr C. Stellingsma, tandarts MFP, UMCG
15.45-16.00	Pauze
16.00-17.00	Voordracht IV – Drs A.R. Hoeksema, verpleeghuistandarts & dr A. Visser, tandarts MFP
17.00-17.30	Discussie – evaluatie
17.30-18.00	Borrel en gezellig napraten (Grand Café UMCG)

Locatie
UMCG, Panoramazaal (4e etage)

Voordracht I
Neurodegeneratieve aandoeningen. Het dementieel syndroom; oorzaken en gevolg (ziekteverloop). Inzicht in hersenfuncties/ neurologische aandoeningen –problematiek geriatrische patiënten. CVA. Parkinson; Beweging en bewegingsstoornissen van ouderen.

Voordracht II
Orale functieproblematiek geriatrische patiënten. Implantologie: indicatiestelling en contra-indicaties implantologie in de gecompromitteerde patiënten (behandelbaarheid, narcose risico's, bisphosfonaten, leeftijd, lage kaak, hoge kaak, periimplantitis.) Nazorg implantologie chirurgisch en prothetisch. Oude implantaatsystemen.
De extreem geresorbeerde onderkaak. Implantologische mogelijkheden en onmogelijkheden. Voorspelbaar behandelen.

Voordracht III en IV
Ervaring met de zorg voor patiënten met implantaten. Wel of niet implanteren, keuze voor diverse suprastructuren. Overleving van implantaten en peri-implantaire gezondheid – ook op hoge(re) leeftijd mogelijk. Comorbiditeit – hoe ver kun je gaan? De samenwerking tussen tandarts en de mondhygiënist en de tandprotheticus. Oplossen van praktische problemen, waaronder problemen met verschillende soorten implantaatsystemen.

MASTERCLASS – dag 4

Datum: vrijdag 18 september 2015

Thema's
I. Risico's van tandheelkundige behandeling. Bloed en bloederige ingrepen
II. Geneesmiddelen gebruik bij ouderen.
III. Ethische dilemma's in de praktijk

Programma

09.30-10.00	Ontvangst (Panoramazaal)
10.00- 12.30	Voordracht I - Dr. B. van Minnen, kaakchirurg, chef de clinique UMCG Mw dr M. Piersma, internist en hoofd medische trombose dienst Groningen
12.30-13.30	Lunch (Grand Café UMCG)
13.30-14.45	Bespreking casuïstiek
14.45-15.30	Voordracht II – Prof. dr A. Vissink, kaakchirurg, hoogleraar oral medicin UMCG
15.30-15.45	Pauze
15.45-17.15	Voordracht III – Drs E.E. Feenstra, ethicus, UMCG.
17.15-17.30	Discussie - evaluatie
17.30	Borrel en gezellig napraten (Grand Café UMCG)

Locaties
UMCG, Panoramazaal (4e etage)

Voordracht I
Bloed / extracties/ kleine kaakchirurgische ingrepen bij de gecompromitteerde ouderen. Bloedstolling & bloedverdunners. Het ACTA protocol; extraheren bij ontstolde patiënten. Extraheren zonder röntgenfoto: risicomanagement. Edocarditis profylaxe**.** Richtlijnen. Verwijzen naar de kaakchirurg. Acute medische problemen in de tandheelkundige setting.

Voordracht II
Veel gebruikte medicatie bij ouderen. Wat is het wat doet het. Tandheelkundige implicaties. Interacties met veel in de tandheelkunde gebruikte medicatie.

Voordracht III
Grenzen van de mondzorg. Wilsonbekwaam. Omgang met betrokkenen van de patiënt (wettelijk vertegenwoordigers, familie, verpleeghuisarts). Omgang met regels en richtlijnen in de thuiszorg en het verpleeghuis. Keuzes maken en verantwoorden. Beslismodellen aan de hand van casuïstiek.

MASTERCLASS – dag 5

Datum: vrijdag 6 november 2015

Thema's
Sedatie – Narcose en sedatie bij geriatrische patiënten.

Workshops
I.Gedrag / omgaan met agressie en oncoöperativiteit bij demente ouderen
II. Een schone mond voor iedereen? Organisatie mondgezondheidszorg in verpleeghuizen en zorginstellingen.

Programma

09.30-10.00	Ontvangst (Panoramazaal)
10.00-12.00	Voordracht I Voordracht drs C.R.M. Barends, anesthesioloog, voorzitter van de sedatiecommissie UMCG.
12.00-13.00	Lunch (Grand Café UMCG)
13.00-13.15	Explicatie middagprogramma. Indeling groepen
13.15-15.00	Workshop I (L. Wolthers) / II (Mw D. Masman-Kappert)
15.00-15.30	Pauze en wisselen groepen
15.30-17.15	Workshop I (L. Wolthers) / II (Mw D. Masman-Kappert)
17.15-17.45	Einddiscussie, eindevaluatie en uitreiking certificaten
17.45-18.15	Stadswandeling door het centrum van Groningen. Groningen
18.15-21.00	Masterclass diner bij Houdt van eten (Heerestraat 96, Groningen).

(dieetwensen graag tijdig doorgeven alsmede verhindering) Het diner is bij de cursusprijs inbegrepen.

Locatie
UMCG, Panoramazaal (4e etage) en Onderwijscentrum (2e etage)

Voordracht I
Medicamenteuze sedatie, (contra)indicaties. De (on)mogelijkheden om oncoöperatieve ouderen te sederen dan wel onder anesthesie te behandelen. Risico's en gevolgen. Hoe werken anesthesisten als het gaat om medisch gecompromitteerde ouderen. Verwijzing en samenwerking met de anesthesist.

Workshop I
Training 'omgaan met agressie en lastig gedrag'. Inbreng van eigen ervaringen.

Workshop II
Mondzorg in de algemene praktijk, thuis situatie en verpleeghuis. Gevolgen wanneer het poetsen zelf niet meer lukt. Communicatie over en weer algemene gezondheid. Behandel en interventie mogelijkheden tandartsen. Preventie, ondersteuning. Mogelijkheden, wenselijkheid en organisatie van Tandheelkundige taakdelegatie (mondhygiënist, verzorgenden, mantelzorgers, familie).

Evaluatieformulier – Sprekers Masterclass 1 & 2

Beoordeling sprekers Masterclass 1 & 2
Geef in onderstaande tabel per onderdeel uw mening door het plaatsen van een cijfer in de betreffende kolommen. Graag de sprekers te beoordelen op 3 verschillende onderdelen.

Eventuele aanvullende opmerkingen kunnen in het vak van de betreffende spreker worden vermeld.

Professie (Graag aankruisen)
○ Tandarts
○ Mondhygiëniste
○Tandprotheticus

Inhoud en de **presentatie** van de voordracht:
1= zeer slecht
2= slecht
3= goed
4= zeer goed

Relevantie van het onderwerp:
1= niet relevant
2= enigszins relevant
3= relevant
4= zeer relevant

Sprekers Masterclass 1	**Inhoud**	**Presentatie**	**Relevantie**
Dr A. Visser			
Drs A.R. Hoeksema			
Dr G.-J. van der Putten			

Sprekers Masterclass 2	**Inhoud**	**Presentatie**	**Relevantie**
Dr G. Izaks			
Dr W. Nesse			
Dr A. Visser			
Drs A.R. Hoeksema			
Drs T. Zuidgeest			

Masterclass Geriatrie 2015 – *Tussentijdse* beoordeling

Professie (Graag aankruisen)
○ Tandarts
○ Mondhygiëniste
○Tandprotheticus

Algemene beoordeling Masterclass
Geef in onderstaande tabel per onderdeel uw mening door het plaatsen van een 'x' in de betreffende kolom: 1=geheel mee oneens, 2=mee oneens, 3= mee eens, 4geheel mee eens

	1	2	3	4
De doelstellingen van de Masterclass zijn voldoende duidelijk				
De informatie over de Masterclass vooraf was voldoende				
De Masterclass voldoet in het geheel aan mijn verwachtingen				
De gevarieerde opzet van het programma (met o.a. de voordrachten en casus is goed)				
De duur van het dagprogramma is goed				
Het bespreken van casus is zinvol				
Er is voldoende ruimte voor discussie				
De moderatoren zorgen voor evenwichtige inbreng van de deelnemers				
De moderatoren zorgen voor goede tijdsbewaking				
De catering van de Masterclass is goed				
De locatie van de Masterclass is goed				
Alleen voor tandartsen: Ik wil de Masterclass gebruiken voor registratie als tandarts-gerodontoloog				

OPEN VRAGEN

Wat zijn volgens u aspecten die zo moeten blijven in deze Masterclass?

Welke aspecten kunnen volgens u verbeterd worden?

Welk *voorlopig* cijfer (tussen 1-10) zou u willen geven voor deze Masterclass …

HARTELIJK DANK VOOR HET INVULLEN!

Evaluatieformulier – Sprekers Masterclass 3, 4 & 5

Geef in onderstaande tabel per onderdeel uw mening door het plaatsen van een cijfer in de betreffende kolommen. Graag de sprekers te beoordelen op 3 verschillende onderdelen. Eventuele aanvullende opmerkingen kunnen in het vak van de betreffende spreker worden vermeld.

Professie (Graag aankruisen)
○ Tandarts
○ Mondhygiëniste
○Tandprotheticus

Inhoud en de **presentatie** van de voordracht:
1=zeer slecht
2= slecht
3= goed
4= zeer goed

Relevantie van het onderwerp:
1=niet relevant
2=enigszins relevant
3=relevant
4= zeer relevant

Sprekers Masterclass 3	**Inhoud**	**Presentatie**	**Relevantie**
Drs J.J. de Vries			
Prof. dr G.M. Raghoebar			
Dr C. Stellingsma			
Drs A.R. Hoeksema			
Dr A. Visser			
Sprekers Masterclass 4	**Inhoud**	**Presentatie**	**Relevantie**
Dr. B. van Minnen			
Mw dr M. Piersma			
Prof. dr A. Vissink			
Drs E.E. Feenstra			
Sprekers / workshops Masterclass 5	**Inhoud**	**Presentatie**	**Relevantie**
Drs C.R.M. Barends			
L. Wolthers			
D. Masman-Kappert			

Masterclass Geriatrie 2015 – Eindbeoordeling

Professie (Graag aankruisen)
○ Tandarts
○ Mondhygiëniste
○Tandprotheticus

Algemene beoordeling Masterclass
Geef in onderstaande tabel per onderdeel uw mening door het plaatsen van een 'x' in de betreffende kolom:
1=geheel mee oneens, 2=mee oneens, 3= mee eens, 4geheel mee eens

	1	2	3	4
De doelstellingen van de Masterclass zijn voldoende duidelijk				
De informatie over de Masterclass vooraf was voldoende				
De Masterclass voldoet in het geheel aan mijn verwachtingen				
De gevarieerde opzet van het programma (met o.a. de voordrachten en casus is goed)				
De duur van het dagprogramma is goed				
Het bespreken van casus is zinvol				
Er is voldoende ruimte voor discussie				
De moderatoren zorgen voor evenwichtige inbreng van de deelnemers				
De moderatoren zorgen voor goede tijdsbewaking				
De catering van de Masterclass is goed				
De locatie van de Masterclass is goed				
Ik wil de Masterclass gebruiken voor registratie als tandarts-gerodontoloog				

OPEN VRAGEN
Wat zijn volgens u aspecten die zo moeten blijven in deze Masterclass?

Welke aspecten kunnen volgens u verbeterd worden?

Welk *EIND*cijfer (tussen 1-10) zou u willen geven voor deze Masterclass …

HARTELIJK DANK VOOR HET INVULLEN!

Curriculum Vitae sprekers Masterclass

Drs E.E. Feenstra
Enne Feenstra is in 2003 afgestudeerd als godsdienstwetenschapper aan de Rijksuniversiteit Groningen. Vanaf 2003 is hij werkzaam aan het UMCG als ethicus en docent. Tot 2010 was hij werkzaam bij het Expertisecentrum Ethiek in de Zorg. In deze functie heeft hij diverse kortlopende onderzoeken gedaan naar morele overwegingen die van invloed zijn op de inrichting en functioneren van (zorg)organisaties. Binnen het UMCG heeft hij ruime ervaring opgedaan in het begeleiden van morele reflectie op diverse afdelingen. Buiten het UMCG heeft hij diverse workshops, trainingen en consulten gegeven bij verpleeghuizen, ziekenhuizen en een zorgverzekeraar. Sinds 2007 is Enne Feenstra werkzaam als docent bij de opleiding Tandheelkunde in Groningen. Daar doceert en coördineert hij het vak ethiek, het onderwijs in de lijn professionalisering en in de Specifieke Zorggroepen.

Drs A.R. Hoeksema
Drs. A.R. Hoeksema (Arie) is in 1991 als tandarts afgestudeerd in Groningen. Hij is sinds 1993 gevestigd als tandarts, algemeen practicus in Winschoten en geeft daar samen met twee collega's leiding aan het Mondzorgcentrum Winschoten. Het centrum heeft zich ontwikkeld tot een groot en modern tandheelkundig centrum met momenteel 23 medewerkers. Naast de algemene praktijk is hij sinds 1991 werkzaam in de tandheelkundige zorg aan kwetsbare ouderen in twee verpleeghuizen. Sinds 1999 werkt hij daarvoor samen met dr Anita Visser (tandarts MFP). In 2012 werd hij als onderzoeker aangesteld aan de afdeling Mondziekten Kaak en aangezichtschirurgie van het UMCG. Naast de zorg voor kwetsbare ouderen en de algemene praktijk heeft hij zich met name breed geschoold in het vakgebied van de implantologie, slaapgeneeskunde (slaap apneu) en de geriatrie. Op het gebied van de implantologie richt hij zich voornamelijk op de prothetiek en is daarvoor bij de Ned Ver voor Orale Implantologie geregistreerd als TSVI-p. Samen met dr Anita Visser werkt hij aan post doctorale nascholing voor tandartsen, huisartsen en andere zorgverleners in het gebied van de mondzorg voor ouderen vanuit de afdeling MKA en Bijzondere Tandheelkunde van het UMCG. Daarnaast is hij gastdocent aan de RUG en Hanze Hoogeschool voor de colleges gerodontologie van de opleidingen mondzorgkunde en tandheelkunde in Groningen. In november 2014 werd hij door de Nederlandse Vereniging voor Gerodontologie erkend als tandarts Geriatrie.

Dr G.J. Izacs
Dr Gerbrand Izaks werd in 2000 geregistreerd als klinisch geriater en werkt sindsdien in het UMCG als staflid van het Universitair Centrum Ouderengeneeskunde. In 2006 werd hij ook geregistreerd als internist-ouderengeneeskunde. Hij promoveerde op het proefschrift "Determinants of mortality in old age" (Universiteit Leiden, 2001). Hij houdt zich binnen het Universitair Centrum Ouderengeneeskunde bezig met patiëntenzorg en wetenschappelijk onderzoek waarbij hij bijzondere belangstelling heeft voor cognitieve veroudering. Samen met de neuroloog Jeroen de Vries coördineert hij de activiteiten van Alzheimer Centrum Groningen. Daarnaast is hij betrokken bij de opleiding van arts-assistenten tot internist-ouderengeneeskunde en specialist ouderengeneeskunde.

Mw D. Masman-Kappert
Dieni Masman-Kappert is sinds 1974 mondhygiënist. Vanaf het begin van haar loopbaan heeft preventie, voorlichting, onderwijs, beleid en onderzoek haar aandacht gehad.
Het werken in algemene tandartspraktijken heeft zij steeds gecombineerd met werk in de gezondheidsvoorlichting. Vanaf 2000 heeft zij het praktische werk definitief vaarwel gezegd en bij het Gezondheidsinstituut NIGZ zich gericht op de mondzorg voor ouderen. Toen zij in 2009 het NIGZ moest verlaten i.v.m. bezuinigen door de overheid, heeft zij alle producten en diensten die waren ontwikkeld op het terrein van mondzorg ouderen mee kunnen nemen

naar haar eigen trainings- en adviesbureau Midomo. Mondzorg voor ouderen staat centraal, maar ook andere zaken komen binnen Midomo aan bod. Zo begeleidt zij ondermeer Intercollegiale Toetsingsgroepen van mondhygiënisten bij een zelf-evaluatie project, adviseert zij tandartspraktijken over communicatie en geeft workshops over laaggeletterdheid aan consultatiebureau-artsen. Zij is voorzitter van de Vakgroep Mondzorg Ouderen van de Nederlandse Vereniging van Mondhygiënisten en bestuurslid van de Nederlandse Vereniging voor Gerodontologie.

Dr B. van Minnen
Baucke van Minnen (1975) graduated from medical school in 2000. His professional career started as an MD at the A&E department of the Wilhelmina Hospital Assen. From 2001 to 2005 dental school (University of Groningen) was combined with basic research into biodegradable polymers. In 2006 his PhD thesis “Biodegradable polyurethane foams; biological behavior and applications in dentoalveolar surgery” was published.
From 2005 to 2010 he was trained in Oral and Maxillofacial surgery in the University Medical Centre Groningen and in the Medical Centre Leeuwarden.
From 2010 Baucke van Minnen is employed as a consultant maxillofacial surgeon at the University Medical Centre Groningen. He has special interest into the treatment of maxillofacial trauma and implantology. He is involved in the education of dental students and maxillofacial registrars. Research focuses on applications of biodegradable materials in maxillofacial surgery.

Mw dr M. Piersma
Margriet Piersma studeerde, na het behalen van haar gymnasiumdiploma in 1973, Geneeskunde aan de Rijksuniversiteit Groningen. Na haar arts-examen in 1980 heeft zij een jaar gewerkt als onderwijscoördinator en volgde zij aansluitend de opleiding Interne Geneeskunde in Groningen. In 1986 was haar opleiding tot internist afgerond en werkte zij vier jaar als onderzoeker medisch specialist op de afdeling Interne Geneeskunde van de RUG, specialisatie Hematologie met aandachtsgebied hemostase en rheologie. Vanaf 1991 is Margriet medisch leider van de Trombosedienst Groningen en vanuit die positie draagt zij bij aan wetenschappelijk onderzoek van de afdeling hematologie. Sinds 2005 is zij tevens medisch hoofd van de Diabetesdienst, Astma/COPD en Cardiovasculair Risicomanagement bedoeld ter ondersteuning van de huisartsen in het werkgebied van LabNoord. Margriet is tevens parttime werkzaam als algemeen internist in het Martini Ziekenhuis te Groningen en sinds 1986 ingeschreven als internist in het Register van erkende Medische Specialisten.

Dr G.-J. van der Putten
Gert-Jan van der Putten (1960), begon na een succesvolle carrière als ondernemer in de ICT, in 1991 op 31 jarige leeftijd de studie Geneeskunde aan de Universiteit van Amsterdam (UvA). In 1999 behaalde hij zijn artsexamen. Van 1999 – 2001 volgde hij de beroepsopleiding tot verpleeghuisarts aan de Vrije Universiteit (VU) in Amsterdam. Van 2002-2005 was hij lid van het hoofdbestuur van VERENSO (voorheen, NVVA, Nederlandse Vereniging Voor Verpleeghuisartsen). Hij is mede auteur van de Richtlijn Mondzorg voor Zorgafhankelijke cliënten in verpleeghuizen welke in 2007 is verschenen. Sinds 2006 is hij verbonden als onderzoeker aan de vakgroep Orale Functie leer van het Universitair Medisch Centrum st Radboud in Nijmegen en lid van het Belgisch Nederlands Consortium Onderzoek Mondzorg Ouderen (BENECOMO). Hij verzorgde diverse lezingen aan artsen en tandartsen in het binnen- en buitenland op het gebied van de Gerodontologie en heeft verschillende prijzen gehaald voor zijn wetenschappelijk onderzoek op het gebied van de Gerodontologie (o.a. GABA Award op congres van de European College of Gerodontology 2008 en eerste en tweede prijs voor goed wetenschappelijk onderzoek op het gebied van de Gerodontologie van de Geriatric Oral Research Group (GORG) tijdens de congressen van de International Association of Dental Research (IADR) van 2010 (Barcelona) en 2011 (San Diego). In december 2011 promoveerde hij op het proefschrift *Oral health, a potential new geriatric giant. Significant oral health (care) issues in frail older people*. Dit proefschrift behaalde de

wetenschapsprijs 2011 van de Vereniging Medisch Tandheelkundige Interactie. Hij werkt hij als specialist ouderengeneeskunde bij verpleeghuizen Birkhoven Zorggoed en Pieters, Bloklands Gasthuis in Amersfoort en De Haven in Bunschoten-Spakenburg en is hogeschooldocent aan de Hogeschool Utrecht.

Prof. dr G.M. Raghoebar

Gerry M. Raghoebar voltooide zijn studie tandheelkunde in 1984 te Groningen. Van 1984 tot 1988 werd hij opgeleid tot specialist in de Mondziekten en Kaakchirurgie op de afdeling Mondziekten, Kaakchirurgie en Bijzondere Tandheelkunde van het Universitair Medisch Centrum Groningen. Vanaf 1988 is hij als staflid verbonden aan deze afdeling waar hij zich in het bijzonder toelegt op de implantologie, reconstructieve preprothetische chirurgie en secundaire reconstructies. In 1991 promoveerde hij aan de Rijksuniversiteit Groningen op een onderzoek getiteld “secondary retention of molars”. Het artsexamen werd in 1994 afgelegd te Groningen. Hij is fellow van de European Board of Oral and Maxillofacial Surgery. Hij is lid van het Consilium Implantologicum van de Nederlandse Vereniging voor Orale Implantologie. Op 1 januari 2006 werd hij benoemd tot hoogleraar aan de Rijksuniversiteit Groningen met als persoonsgebonden leerstoel “Implantologie en reconstructieve preprothetische chirurgie”. Naast de klinische werkzaamheden, verricht en begeleidt hij onderzoek, en is hij als docent betrokken bij het onderwijs aan zowel studenten geneeskunde als tandheelkunde. Van zijn hand verschenen meer dan 150 artikelen in de (inter)nationale literatuur. Hij geeft verschillende postacademische cursussen en voordrachten in binnen- en buitenland.

Dr. C. Stellingsma

Dr Cees Stellingsma studeerde tandheelkunde in Groningen en vertrok na zijn opleiding naar het zuiden omdaar een eigen parktijk te runnen. Dr Cees Stellingsma heeft vele jaren als algemeen parcticus gewerkt in zijn eigen praktijk in het zuiden van het land. In 1994 keerde hij terug naar zijn opleidingsstad Groningen en kwam fulltime werken als stafmedewerker binnen de bijzondere tandheelkunde van het toenmalige AZG (Academisch Ziekenhuis Groningen).

Cees ging in 2000 in opleiding voor tandarts MFP en werd in 2004 erkend als tandarts Maxillo Faciall prothetist en verbonden aan de afdeling BijzondereTtandheelkunde-kaakchirurgie van het UMCG.

In 2007 promoveerde hij op een proefschrift gericht op het onderzoek naar de verschillende behandelmodaliteiten voor de extreemgeresorbeerde onderkaak. Dr Cees Stellingsma heeft veel ervaring met edento en complexe prothetiek en de daarbij behorende implantologie. Hij werkt verder samen in teamverband met collegaas vanuit andere disciplines om patiënten met ernstige OSAS en Schisis de juiste prothetische hulpmiddelen te kunnen verschaffen.

Dr J. Tams

Jan Tams behaalde zijn tandartsdiploma in 1988 aan de Faculteit der Tandheelkunde van de Rijksuniversiteit Groningen. Tot de sluiting van deze Faculteit in 1991 was hij hier werkzaam als staflid. Sinds zijn afstuderen is hij parttime werkzaam als tandarts algemeen practicus. In 1991 is hij als promovendus begonnen op de afdeling Mondziekten, Kaakchirurgie en Bijzondere Tandheelkunde van het Universitair Medisch Centrum Groningen (UMCG). Hij promoveerde in 1998 op het proefschrift getiteld “Suitability of Polylactide Plates and Screws for Mandibular Fracture Fixation”. Sinds de heropening de opleiding Tandheelkunde in 1995 is hij werkzaam bij de disciplinegroep Tandheelkunde / Mondzorgkunde (UMCG). In de opleiding tandheelkunde heeft hij verschillende functies vervuld in het theoretisch en (pre)klinisch onderwijs, waaronder coördinator van het skillslab, teamleider op de onderwijskliniek en curriculumcoördinator tandheelkunde. Sinds 2010 is hij benoemd tot coördinator van de Masteropleiding Tandheelkunde.

Dr A. Visser

Dr A. Visser (tandarts Maxillo Faciaal Prothetist (MFP)) studeerde in 1996 af als tandarts aan de KUN waarna zij als tandarts Angstbegeleiding en Gehandicaptenzorg ging werken in het

Centrum voor Bijzondere Tandheelkunde UMC Groningen. Daarnaast werkte zij als tandarts waarnemer in de algemene praktijk en legde zij zich binnen het Centrum eveneens toe op de Maxillo Faciale Prothetiek. In 1998 heeft zij haar opleiding voor gedifferentieerd ziekenhuistandarts (poliklinische kaakchirurgische ingrepen) afgerond alsmede de opleiding voor het gebruik van lachgassedatie. In 2005 werd zij na haar 4 jarige opleiding als tandarts Maxillo Faciale Prothetiek ook erkend als tandarts MFP. Sinds 2005 is zij senior stafmedewerker en medeopleider op de afdeling Kaakchirurgie van het UMC Groningen. Daarnaast werkt zij sinds 1999 samen met collega tandarts Arie Hoeksema (Winschoten) als verpleeghuistandarts in Winschoten (Old Wolde, Bloemenhof en Vondelhuys) en Delfzijl (Vliethoven, de Mieden en de Brug). Binnen het UMCG is zij oprichter en hoofd van het oligodontie-team, is zij oprichter van de werkgroep ectodermale dysplasie UMCG, stuurt zij de masterclasses gerodontologie voor verpleeghuistandartsen aan, is zij oprichtster en lid van de werkgroep digitale technologie Maxillo Faciale Prothetiek, organiseert zij nationale en internationale congressen, geeft zij bij en nascholing voor tandartsen, specialisten (al dan niet in opleiding) geneeskunde en tandheelkunde en studenten tandheelkunde, en participeert zij actief in het multidisciplinaire implantologie-team en het hoofd hals oncologie team van het UMCG. In 2009 is zij aan de Universiteit van Groningen gepromoveerd op een onderzoek m.b.t. de zorg en nazorg voor de patiënten met intra- of extra-oraal implantaat-gedragen protheses. Zij is (co-) auteur van multiple wetenschappelijke publicaties in nationale en internationale literatuur. Naast de patiëntenzorg begeleidt zij als onderzoeks coördinator Bijzondere Tandheelkunde onderzoekers op het terrein van de oligodontie, digitale ontwikkelingen in de maxillo faciale prothetiek, gerodontologie, bijzondere tandheelkunde en implantologie. In 2014 werd zij door de Nederlandse vereniging voor Gerodontologie geaccrediteerd als tandarts Geriatrie.

Prof. dr A. Vissink

Arjan Vissink graduated as a dentist at the University of Groningen, the Netherlands. In 1985, he defended his PhD thesis entitled 'Xerostomia. Development, properties and application of a mucin-containing saliva substitute'. Between 1987 and 1992 he was a fellow of the Dutch Royal Academy of Sciences. During this period he studied the mechanism and the prevention of irradiation-damage to salivary gland tissue. Thereafter, he became a resident in oral and maxillofacial surgery. Since 1996 he is employed as an oral and maxillofacial surgeon at the University Medical Center Groningen. In 1999 he graduated as a physician. In 2003 he was appointed as a professor in Oral Medicine at the University of Groningen. His research focuses on oral medicine, reconstructive preprosthetic surgery and implant dentistry. Arjan Vissink has (co)authored more than 300 peer-reviewed scientific publications and many books.

L. Wolthers

Leonard Wolthers heeft vele jaren als verpleegkundige gewerkt in de psychiatrie waar hij veel met onhandelbare psychiatrische patiënten te maken had. Daarna kwam hij op een verpleegafdeling voor psychogeriatrische patiënten alwaar hij ook regelmatig met agressie en oncoöperatief gedrag te maken had. Hij volgde workshops en trainingen om met deze mensen om te kunnen gaan. Vanuit zijn interesse om mensen met gedragsproblemen zo goed mogelijk te begeleiden zonder dat de behandelaar of patient schade ondervindt kwam hij op het idee om met zijn ervaringen en op basis van literatuur trainingen te verzorgen en coaching te regelen voor beginnende maar ook ervaren collega's werkzaam met onhandelbare of agressieve patiënten.

Drs. T. Zuidgeest

Ted Zuidgeest studeerde af als tandarts in Groningen in 1988.Zijn interesse ging van meet af aan uit naar gehandicapten en mensen met beperkingen. In de eerste 2 jaren na de opleiding was Ted verbonden aan de RUG (parttime onderzoeker afdeling Materia Technica en docent kindertandheelkunde) . Van 1989 tot 2008 heeft hij als tandarts

(gehandicaptenzorg) binnen de stichting Vanboeijen te Assen mensen met een verstandelijke/meervoudige beperking behandeld.. Van 1990 tot 2011 had hij daarnaast een algemeen tandarts praktijk in Nieuwolda (eerst ook Midwolda). In 1992 startte hij zijn werkzaamheden als tandarts ouderenzorg in verpleeghuis Anholt te Assen en sinds 1993 behandelt hij tot op heden met zekere regelmaat als tandarts gehandicaptenzorg gehandicapten onder narcose in het Wilhelmina Ziekenhuis te Assen . Sinds 2008 is Ted tevens als tandarts gehandicaptenzorg verbonden aan Koninklijke Visio, locatie de Brink in Vries en vanaf 2011 (toen hij gestopt is met zijn algemene praktijk) als tandarts gehandicaptenzorg binnen de Trans te Nooitgedacht . Eveneens in 2010 startte hij een zelfstandige verwijspraktijk voor mensen met een beperking, kwetsbare ouderen en angstige kinderen (nu voor 0,4 à 0,5 fte). In 2006 werd Ted erkend als tandarts gehandicaptenzorg door de VBTGG (www.vbtgg.nl) en heeft daarna de voorzitters hamer overgenomen. Dit nadat hij eerst een groot aantal jaren lid was geweest van de werkgroep bijzondere tandheelkunde van de NMT. In 2010 startte hij met de masterclass Gerodontologie in het UMCG hetgeen uiteindelijk zou moeten leiden tot het behalen van de competentie eisen voor de erkenning tandarts gerodontologie of ouderenzorg.

Aantekeningen Masterclass Gerodontologie